# รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

**Model of Basic School Administration Based on the Philosophy of Sufficiency Economy**

อ.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์

# รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง[1]

# Model of Basic School Administration Based on the Philosophy of Sufficiency Economy

**อ.จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์**[2]
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์บทเรียนและนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะคือ 1) การพัฒนารูปแบบที่คาดหวังด้วยการวิเคราะห์เอกสาร 2) การพัฒนารูปแบบที่เป็นไปได้ด้วยวิธีกรณีศึกษา 3) การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมด้วยการตรวจสอบซ้ำในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์บทเรียนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้พบว่า

**1.1 งานบริหารวิชาการ** มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชนอันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทนแบ่งปัน รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทยด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

---

1 บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โทร 081-2887680 E-mail : jakrit1960@yahoo.com โดยมีที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักคือ ผศ.ดร.สงบ ประเสริฐพันธุ์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมคือ ผศ.ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า, ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

**1.2 งานบริหารงบประมาณ** มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงานโครงการและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

**1.3 งานบริหารงานบุคคล** มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

**1.4 งานบริหารทั่วไป** มีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ตลอดจนมีการบำรุงดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษา รวมทั้งมีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

2. การนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบเป็น **"โรงเรียนของพ่อ"** โดยมีเสาธงเป็นเป้าหมายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีองค์ประกอบการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ ด้านบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนรายวิชา 4) การประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงิน 4) การบริหารบัญชี 5) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ด้านบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การพัฒนาบุคลากรด้านบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) อาคารสถานที่ 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) ชุมชนสัมพันธ์โดยในแต่ละด้านได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 เรื่องสู่การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม

**คำสำคัญ :** ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การบริหารสถานศึกษา, รูปแบบ

## ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to synthesize lessons of basic school administration based on the philosophy of sufficiency economy in prototype sufficiency schools and to propose a suitable model for integrating sufficiency economy into such school administration. The research procedures were divided into three phrases: developing an expected model by means of documentary research, developing a feasible model by means of ten case studies of the prototype sufficiency schools and developing a suitable model by means of a seminar of experts. The findings are as follows:

1. The synthesis of successful and exemplary lessons for management of basic education based on the philosophy is found as follows:

**1.1 Academic administration.** School curricula was based on the philosophy which was integrated into the instructions of every strand. The focus was on the implementation of the philosophy in everyday life at individual, family and community levels by encouraging students to lead their lives wisely, moderately, honestly, patiently, generously, responsibly and happily. Furthermore, they were made to love and take pride in their being Thai. As for educational quality development, needs analyses were conducted for research and development. Teachers were encouraged to conduct classroom research in accordance with their interests, expertise and potential. Additionally, analysis collaborations on the philosophy were established in order to develop educational quality with the schools, individuals, families, organizations, agencies and other institutions.

**1.2 Budget administration.** Budget plans and proposals were appropriate and in line with actual needs of the schools. School strategy and direction analysis, work structures, projects and activities were conducted and planned, based on transparency and accountability. Moreover, financial administration, accounting and procurement were conducted in an honest and transparent manner.

**1.3 Personnel administration.** Workforce planning, analysis and assessment were conducted in accordance with actual needs of the workloads. School personnel development was encouraged according to their needs. Promotions and development were fair and based on individual merits.

**1.4 General administration.** School infrastructure and environment were utilized and maintained economically and cost-effectively, with a sense of responsibility and belonging being raised in all parties involved. Communities were allowed to use the school infrastructure for social activities. With respect to community relationship, local wisdom or a parents' network were integrated or involved in the management of instructional processes.

2. A suitable model of basic school administration based on the philosophy was composed of four major operational aspects. Academic administration included curriculum development, instructional development, assessment and credit transfer, standard and quality assurance, technology and media development, learning resource development and promotion, quality research and academic and community empowerment. Budget administration was composed of budget proposal, allocation, finance, accounting and asset and procurement. Personnel administration comprised workforce planning and human resource development. General administration consisted of school infrastructure, environment and community relationships. Each aspect was composed of five indicators, namely sufficiency, rationality, immunity, knowledge and ethics.

**Keywords :** The philosophy of sufficiency economy, School administration, Model

## บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดทิศทาง นโยบายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบทิศทางในการกำหนด นโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ นอกจากนี้ยังกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในปี พ.ศ.2550-2554 ในระยะแรก ปีงบประมาณ 2550 มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างจำนวน 135 แห่ง ในระยะที่สอง ปีงบประมาณ 2551-2552 มีการขยายเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงเพิ่มขึ้นจำนวน 1,124 แห่ง และในระยะที่สาม ปีงบประมาณ 2553-2554 มีเป้าหมายให้ได้ตามที่กำหนดในแผนโดยจะขยายผลเพิ่มขึ้นให้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สำหรับในเขตภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน มีสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบในระยะแรก ปี 2550 จำนวน 30 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และในระยะที่ 2 ปี พ.ศ.2551-2552 จำนวน 149 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบมีความเชื่อถือศรัทธาที่มีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่นำพากลุ่มคนที่มีความคิดคล้ายกันมาทำงานร่วมกันอย่างมีพลังและมีความสุข (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2553) โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันสร้างประโยชน์ระหว่างองค์กร โรงเรียนและเยาวชน และในบางโครงการก็ยังขยายไปสู่ชุมชนอีกด้วย ซึ่งนับว่าโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นได้กระตุ้นให้เยาวชน สถานศึกษา และชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2553) ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจไปสู่การบริหารสถานศึกษาในครั้งนี้ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งศึกษาบทเรียนของการบริหารสถานศึกษาในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาจากสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบแล้วสร้างเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความพอเพียง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม นำไปบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งานคือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งจะทำให้ได้คำตอบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารสถานศึกษาที่มีหลักการ แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เป็นไทยในบริบทไทย โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อความเป็นผู้นำทางการศึกษาอย่างแท้จริง

**วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

1. เพื่อสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือระยะที่ 1 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง (ขั้นการวิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นไปได้ (ขั้นการศึกษาจากกรณีศึกษา) ระยะที่ 3 การสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมด้วยการตรวจสอบซ้ำในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ (ขั้นพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบ)

**ขอบเขตของการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบและเพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

**1. ขอบเขตด้านเนื้อหา**

1.1 สังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษากรณีศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 งาน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

1.2 นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 งาน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานด้านบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

**2. ขอบเขตพื้นที่วิจัย**

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแบบอย่างการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคเหนือตอนบน ในปี พ.ศ.2550-2552 จำนวน 179 แห่ง

**3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย**

**กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ**

3.1 กลุ่มเป้าหมายประเภทสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ปี พ.ศ.2550-2552 ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 10 แห่ง

3.2 กลุ่มเป้าหมายประเภทบุคคล สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ครูอาจารย์ จำนวน 50 คน นักเรียน จำนวน 50 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 50 คน และผู้ปกครอง จำนวน 50 คน รวม 210 คน

**4. ขอบเขตด้านเวลา**

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาภายในระยะเวลา 2 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553-2554

## ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

**ผลการวิจัย**

**สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้**

1. การสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่าสถานศึกษาได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

**1.1 งานบริหารวิชาการ** พบว่า มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบูรณาการสู่การเรียนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการสอนที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

**1.2 งานบริหารงบประมาณ** พบว่า มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้าง แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

**1.3 งานบริหารงานบุคคล** พบว่า มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการกำหนดหลักสูตรการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

**1.4 งานบริหารทั่วไป** พบว่า สถานศึกษามีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนมีการบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสถานศึกษาสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมทั้ง มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ

2. รูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ ดังนี้

**2.1 งานบริหารวิชาการ** พบว่าในการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียนในแต่ละชั้น และมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ส่วนด้านการวัดประเมินผลก็ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและจัดให้มีการเทียบ

โอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานตามความเหมาะสมของแต่ละบริบท มีการประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องส่วนด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนและบริหารงานวิชาการ มีการพิจารณาคัดเลือกสื่อที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอตามความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน มีการนำผลวิจัยมาใช้ในการส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างรอบคอบ มีการสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชนตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นของคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ

**2.2 งานบริหารงบประมาณ** พบว่าในการจัดทำและเสนอของบประมาณมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน งานโครงการ และกิจกรรมหลักที่ชัดเจน รวมทั้ง มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณ ส่วนการจัดสรรงบประมาณ มีการวิเคราะห์กิจกรรมตามภารกิจงาน เพื่อลำดับความสำคัญและกำหนดงบประมาณของแต่ละสายงานเพื่อจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามความเหมาะสม ด้านการบริหารการเงิน มีการวางแผนการบริหารการเงิน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษามีการบริหารการเงินให้เป็นไปตามความต้องการ ความจำเป็น และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนการบริหารบัญชี มีการจัดทำบัญชีการเงินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนงบประมาณประจำปี มีการบริหารบัญชีเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ ควบคุม และเบิกจ่ายให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรและให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

**2.3 งานบริหารงานบุคคล** พบว่าในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งของสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา มีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา ส่วนการพัฒนาบุคลากรก็มีการจัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความรู้และ

ความสนใจของแต่ละคน ส่วนการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาก็มีการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมครูให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคนในการขอเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

**2.4 งานบริหารทั่วไป** พบว่าสถานศึกษามีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ในส่วนที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีการบำรุง ดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ส่วนด้านชุมชนสัมพันธ์ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน มามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีการวางแผนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้อย่างชัดเจน มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดกิจกรรม

**การอภิปรายผล**

ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบในเบื้องต้นนั้นผู้บริหารมีความรักความศรัทธาต่อพระบาทสมเด็จ-พระเจ้าอยู่หัวฯ จึงทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษา ประกอบกับมีความจริงใจ มีความตั้งใจ มีมนุษยสัมพันธ์สามารถครองใจเพื่อนร่วมงานและเป็นที่นับถือศรัทธาของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ทั้งยังประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเสียสละ อุทิศชีวิตเพื่องาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้ครู นักเรียน และชุมชนปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารที่จะต้องมีผู้นำองค์กรที่ดี นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้และสอดคล้องกับ กีรติวัฒน์ อัคเส (2543) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชันคือ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็ง เอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของการบริหารสถานศึกษามีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

ในการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรและจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน และยังมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน และที่สำคัญสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่อง

ของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกิติมา ปรีดีดิลก (2542: 48) ที่กล่าวถึงหลักของการบริหารงานวิชาการว่า ผู้บริหารควรจัดทำแผนวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบาย นอกจากนี้ สถานศึกษาต้นแบบยังได้พัฒนาความรู้ขยายผลสู่ชุมชน มีการรณรงค์นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน การวางแผนการดำรงชีวิตประจำวันในครอบครัว และจากการที่ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น ปัจจุบัน พบว่า ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีจิตสำนึกด้านจิตอาสา จิตสาธารณะ มีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งจากการที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น การดำเนินชีวิตจึงเรียบง่าย ประหยัด ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การใช้สิ่งสาธารณูปโภคลดลง เป็นการรู้เท่าทันสังคมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนในอนาคตที่ดี สอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ที่ระบุว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน นอกจากนี้ สถานศึกษาต้นแบบได้พยายามใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว เป็นไปตามหลักเหตุผล หลักความพอประมาณ และโรงเรียนตั้งอยู่ในชนบท มีสวนสมุนไพร มีสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง และเป็นการฝึกปฏิบัติจริงจากสื่อและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นผลจากการปฏิบัติจริง และตั้งใจเรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สังคม รังทอง (2547) ที่ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนมีความสุข ตื่นเต้นในการเรียน สามารถเรียนรู้จากสภาพจริง ด้วยการใช้การเรียนรู้ที่เป็นของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

การบริหารงบประมาณ สถานศึกษามีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี สถานศึกษามีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็น และมีการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลักตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีการใช้หลักเงื่อนไขคุณธรรม โดยที่สถานศึกษาบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หลักความพอประมาณ มีการจัดทำแผนงบประมาณการใช้จ่ายประจำปี และหลักความมีเหตุผล โรงเรียนใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผล ความจำเป็น เป็นเพราะว่าสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานในการบริหารทุกขั้นตอน จึงทำให้การบริหารงานด้านงบประมาณประสบผลสำเร็จ การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จึงควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

โดยแนวทางการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนี้ ต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารด้วย

การบริหารงานบุคคลเป็นอีกภารกิจหนึ่งของโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมชี้แจงบุคลากรให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน มีการอบรมสัมมนา สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากร ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน สถานศึกษาต้นแบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างดี ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ คือ บุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจในหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาบูรณาการในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ในทุกกลุ่มสาระของหลักสูตรมีโครงงานที่เกี่ยวข้องมากมายในแต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งแต่ละโครงงานก็เป็นไปตามความสมัครใจและความสนใจของผู้เรียน มีการประชุมร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนเน้นโครงงานให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ นอกจากผู้บริหารจะมีวิธีการบริหารที่ดีเลิศแล้ว บุคลากรเองก็มีส่วนสำคัญยิ่งในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงจัง ในโรงเรียนพอเพียงต้นแบบพบข้อมูลในทำนองเดียวกันว่า มีการเริ่มต้นด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน บุคลากรจึงจะสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ และเพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก และยังสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อนจึงจะถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา พบว่า ครูทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวัง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาต้นแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่โดยทั่วไป เพราะหากไม่สร้างความรู้ความเข้าใจ จนถึงขั้น *“เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”* แล้วก็จะไม่มีลักษณะ *“เกิดจิตสำนึก”* จะทำให้มีปัญหาการปฏิบัติที่มากมาย สอดคล้องกับ สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7 (2551) ที่พบว่า ปัญหาด้าน

การพัฒนาบุคลากร คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ ทวี ศันสนียพันธุ์ (2550) ที่ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า การอบรมสัมมนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมาก ทำให้บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูบางส่วนที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้ง การเข้าร่วมชมนิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในโอกาสต่างๆ จึงทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่ก็ขาดความมั่นใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การจัดทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนแต่ละแห่ง เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำเหล่านั้น จึงทำให้ขาดทิศทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนแต่ละคนให้มีหลักคิดหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

ในด้านการบริหารทั่วไปสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบให้ความสำคัญกับชุมชนสัมพันธ์มากที่สุด ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งจากคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในลักษณะบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โครงการหรือกิจกรรมบางอย่างก็ขยายผลไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสังคม การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามหลักแห่งความประหยัดและความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัว มีงบน้อยก็ใช้ให้คุ้มค่าและประหยัด บางครั้งก็สามารถดำเนินการตามโครงการได้โดยไม่ต้องรองบประมาณ โดยใช้วิทยากรหรือสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ประกอบกับให้มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่มีอยู่ เช่น ภายในโรงเรียนเอง และที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเป็นไปตามหลักความมีเหตุผลและมีความพอประมาณ เช่น เรียนรู้จากต้นไม้และป่ารอบๆ โรงเรียน นอกจากนั้น ยังขยายผลองค์ความรู้และทักษะที่ได้ไปยังครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากร เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) กล่าวว่า บุคลากรจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระเรียนรู้ต่างๆ และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมผู้เรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก ตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารทั่วไปใช้หลักความมีเหตุผล โดยชุมชนให้ความร่วมมือ

กับโรงเรียนและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักภูมิคุ้มกัน โรงเรียนให้บริการงานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์กับชุมชน และหลักความพอประมาณ คือ โรงเรียนเอื้อวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ให้กับชุมชนเข้ามาใช้ได้

## ข้อเสนอแนะ

**ข้อเสนอแนะจากการวิจัย**

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้เพราะสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับหลักการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา

3. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน

4. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การเข้าแถว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และอื่นๆ ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการสนับสนุนการจัดการศึกษา กล่าวคือทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม หรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติงานตามแผนอย่างเป็นระบบ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนกล่าวคือร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ

7. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วนติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์ จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัด

**ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาระดับอื่นๆ อาทิเช่นในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

กิติมา ปรีดีดิลก. **การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์, 2542.

กีรติวัฒน์ อัคเส. **การดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจและสังคม.** 42, 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2553).

ทวี ศันสนียพันธ์. **การดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13.** อุบลราชธานี, 2550. (อัดสำเนา)

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ: แม็ค, 2549 .

_____. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา.** โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2553 .

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา,** กรุงเทพฯ : สมศ, 2550.

_____. **ต้นแบบ บทเรียนเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2552.

สังคม รังทอง. **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจ พอเพียง.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

สุเมธ ตันติเวชกุล. **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ : มติชน, 2541.

_____. **การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2550.

สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7. **การส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** อุบลราชธานี, 2551. (อัดสำเนา)

สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 13. **การส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลภาคอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, 2550. (อัดสำเนา)

สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. **โครงการพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2546.

อนันต์ เพียรพาณิชย์. **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลักตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

# บทปริทัศน์

## รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

**โดย รศ.ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย**
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับจนถึงระดับประเทศทั้งในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศ ภายใต้การดำเนินการทางสายกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคไร้พรมแดน ความพอเพียงซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการได้รับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนทั้งภายในและภายนอกจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งเป็นการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

รายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอันประกอบด้วยงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคลและงานบริหารทั่วไปโดยอาศัยกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมดุลและยั่งยืนโดยยึดหลักความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบต่างๆ บนพื้นฐานการใช้ความรู้และคุณธรรม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่ดี ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสามารถถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ รวมทั้งให้ความสำคัญกับชุมชนในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต